

"Öteki" ile "Beriki" Arasındaki Salınımında Dinlerde Birlikte ve Beraber Yaşamının Teolojik ve Pratik İmkânı

Şevket YAVUZ*

Atf/©: Yavuz, Şevket (2009). "Öteki" ile "Beriki" Arasındaki Salınımında Dinlerde Birlikte ve Beraber Yaşamının Teolojik ve Pratik İmkânı, Milet ve Nihal, 6 (2), 31-50.

Özet: Ortaya koydukları âlem ve insan tasavvurlarına göre değişmekle beraber dinler, hem bu dünyada, hem de vaat edilen öte dünyada mutluluk ve huzuru sağlamayı hedefleyen hakikat iddialarında ve bu hakikate bağlı kurtuluş iddialarında tekildir ve biriciktir. Bu hakikat ilkesine ve buna bağlı akideye göre ördüğü birey ve toplum projesinde de dinler kendi "berikileri"ni kurarken, aynı zamanda kurtuluş havzasından ırak kabul edilen "ötekiler"i de kurgular. Hiyerarşik ve seçkinci yapıya göre şekillenen kült eksenli medeniyet yapılarının ve en başta homojenleştirici ve ayrıştırıcı Modernitenin oluşturduğu durumun sonucunda karşımıza çıkan birlikte yaşayamama sorunu karşısında bu çalışma şu safhalarda konuyu analiz etmeyi hedefler: (1) Teşhis (Sorunun tarihsel, teolojik ve varoluşsal kaynak ve kökenleri); (2) Tedavi Potansiyelleri (tarihten, zamanın ruhundan ve ilkelerden devşirilecek); (3) Terapi / Tedavi . Tedavi ve şu terapi türlerini ve özelliklerini kapsar: Ontolojik Pota, Epistemolojik Platform, Etik / Ahlâk Perspektifi, Estetik Prensipler, Tarihsel Panorama, Sosyo-Ekonomik ve Sosyo-Politik Pusula ve İnsan-Dünya-Evren-Tanrı Piramidi. Tedavi ile ulaşılabilecek sonuç da (çalışmanın tezi) şudur: İnsan, kendi geleceği ve dünya-evrenin devamı için te'âruf ("danış olma, irfanlaşma ile ümrana ve kardeşliğe evriliş) ruhu ile küresel bir convivencia ("birlikte ve beraber yaşama")yı veya genel bir mixvarvaroi ("alacalı oluş")yı gerçekleştirir. Bu durumda dinlerin "öteki" ile "beriki" arasındaki daha çok güç kaynaklı salınımını insanları "beriki kılma" ile sulha eristirecektir. Bu da geleceği ve karakteri birbirine bağlı evrensel bir huzur zincirinin inşasına imkan verebilecektir.

Anahtar Kelimeler: Birlikte Yaşama Kültüre ve Haleti, Öteki, Beriki, Modernité / Post/modernité, Te'âruf, Convivencia, Mixvarvaroi, İrfanlaşma, Küresel huzur zinciri, Teşhis, Terapi Potansiyeli, Terapi.

* Doç. Dr., Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Dinler Tarihi Anabilim Dalı [shyavuz@yahoo.com].

I. Giriş: Genel Teorik Çerçeve, Problemler ve Tezler

Dinler Tarihi açısından ele alındığında şu husus başta ifade edilmek durumundadır: Dinler hakikat ve bu hakikatin özüne ve açıklımına göre ifadesini bulan kurtuluş iddiaları açısından tekillik ve biriciklik iddiasındadır. Bu iddia—ki bu mensuplarına göre inançtır—gücün tarihsel süreçteki dinin kök, form ve tezahürlerine müdahale etmediği yer ve ortamlarda beraberinde genellikle “kapsayıcı” (*inclusivism*) bir tavrı, tutumu ve haleti öngörür. Gücün iktidar arayışı ve hegemonya inşası süreçleriyle bu tekillik iddiası beraberinde çoğunlukla “dışlayıcı” (*exclusivism*) ve bazen de “denkleştirici” (*parallelism*) politikalara yol açar. Geleneksel dinlerin hemen hepsinde ve özellikle de vahiy-eksenli dinlerde bu hakikat ve kurtuluş iddiaları çoğu zaman insanlığın kökenlerine gönderme yapılarak evrensel, bütüncül ve insanî eksende temellendirilmeye çalışılır.

Dinler kendi tabii havzaları ve tarihsel rolleri itibarıyla birlikte yaşamının ilk modelliğini temsil ederler. Adalet, barış, sevgiyi mutluluk ve huzurun bağımsız belirleyenleri olarak öngören dinler, birlikte yaşama kültürü (bundan sonra BYK) ve hâletini “yaşanan-ama-yazılmamış” bir hikaye olarak insanlığa ilk kazandıran ilke, inanç ve tezahürlerdir.

Genellemelerin tehlikelerini de göz önünde bulundurarak şu nu iddia etmek yerindedir aslında: İster mahallî, ister evrensel; ister vahiy eksenli, ister ideoloji-kült eksenli olsun her din özellikle kendi mensuplarına getirilen hakikat ekseninde huzur, mutluluk ve devamlılığını kurma arzusundadır. Bu arzu, bir bakıma o dinî yapı ve oluşumun bir tür varoluşsal sağlamasıdır.

Bununla birlikte her dinî gelenekte, açık ve/veya kapalı, dolaylı ve /veya direkt olarak bir “öteki” tasavvuru kendini ele verir. Bu “öteki” özellikle teolojik açıdan düalist yapılı ve karakterli dinlerde ve teolojilerde teleoloji yüklü bir ontolojik öteki olarak belirir. Metafiziksel olan bu “öteki” kozmik bir süreç ve kader ile ilintilidir.

Bu süreç ve kader de tarihsel olarak birey ve toplumları çoğu zaman kendi "kutsal kubbe"sinde kendilerini seçilmiş, kurtulmuş, kazanmış ve üstün varlıklar olarak konumlandırmalarına imkan verir. Ve bu bağlamda temel iddia şudur: Tüm bu iddialar, algılar, süreç ve kader skalaları tarihsel tecrübeler göz önünde bulundurulduğunda "ötekileştirici" ve "öteleyici" tüm kolektif diskur, pratik, hâlet ve temsiller gücün başlatıcı, yoğunlaştırıcı, şekillendirici ve yeniden üretici müdahalesinden ayrı olarak düşünülemez. Diğer bir ifadeyle, dinlerin tarihsel ifadeleri ve açılımları sadece ve yalnız kendi doğal devinimleri içinde gerçekleşmez; aksine her tarihsel süreçte olduğu gibi, güç-iktidar-bilgi-iman silsilesi şeklinde beliren tarihsel durumlar gücün dinin mahiyet ve tezahürlerinin aksını çoğu zaman tayin ettiği hakikatine gönderme yapar. Bu da Dinler Tarihi'nde gücün fonksiyonelliği ve formlayıcı rolünün hatırlanmasına vesile olacaktır.

Öte yandan; Dinler Tarihi'nde sistemleştirmeye çalıştığımız 5-C / 5-İ metodolojisindeki ikinci "c" / "i" de dinlerin bu özelliği ile ilgilidir; yani *community* / "toplum"; yani daha da açılacak olursa insan; birey, aile, toplum, beriki ve öteki tasavvurları. Dinlerin kendi "beriki"lerini inşa ederken şu özellikleri öne çıkardıklarını görmek mümkündür: (a) Bireysel ve ailevî; (b) sosyal ve toplumsal; (c) evrensel ve kozmik. Bunun açılımı şudur: "Öteki" —ki bu vahiy eksenli dinlerde vasıfsal; düalist ve politeist dinlerde ontolojik ve teleolojiktir—; tarihsel öznenin kendi farklılığını, nev-i şahsına münhasırlığını ve biricikliğini, "doğal" olana teslim oluşuğunu (Hindu ve Buddist geleneklerdeki gibi), "seçilmişliğini" (Yahudi ve Hıristiyan geleneklerinde olduğu gibi), "orta ümmet / toplum" (İslam'daki gibi) oluşuğunu ve dolayısıyla "kurtuluş"unu negatif imaj olarak konumlandırdığıdır. Bu da "beriki"nin bireysel, sosyal ve evrensel boyutları dikkate alınarak inşasına imkân verir. Diğer bir ifadeyle "öteki" bir şekilde "beriki"nin tersinden sağlamasıdır.

Bu bağlamda önemli soru şudur: "Öteki" ne zaman ortaya çıkar? Dinî diskur ve pratiklerin kökünden mi, kimlik inşa süreçlerinden ve aygıtlarından (kültür, tarih, topografya, vb.) mı, gücün

tarihsel olarak dinî ve manevî olan üzerinden ve/veya aleyhinden "öteki"nin inanç ve akidesine ve/veya ontolojik gerçekliğine tasallut zaman ve durumlarından mı, "ihtiyaçlar hiyerarşisi"nin en temel basamaklarındaki mücadele süreçlerinden mi, yoksa duygu-istek ve arzuların (umut-korku, sevgi-nefret, yüceltme-sakinme) kontrolsüz salınımından mı? Bu belki bir veya birkaçından, bazı durumlarda ve yerlerde de belki hepsinden doğan bir sonuçtur. Bu ifadelerin anlamı şudur: Hiçbir çatışma ve ayrışma sırf ve sadece inanç farklılığı, iman çeşitliliği ve din olgusu sebebiyle meydana gelmez. İnanç ve kabullerdeki farklılıkların çatışma konusu haline gelmesi veya getirilmesi hemen her zaman bir şekilde güç, iktidar, hakimiyet, hegemonya, rövanş, intikam vb. bireysel ve toplumsal tepki ve tavır alışlar sebebiyledir. Buradan da şu hükme varmak zor olmasa gerekir: Kendi tabii havzaları ve pür teolojileriyle dinler ve inançlar BYK ve haletinin tarihsel ve teolojik olarak imkanı ve dilidirler. Çalışmanın tezini şu sorularla çerçevelemek mümkündür: BYK ve haletinin teolojik ve pratik imkânı nereye kadardır ve nasıl olmalıdır? BYK ve haletini ihlal eden sorunların tespiti ("teşhis" / *diagnosis*), tedavi potansiyelleri ("tahmin" / *prognosis*) ve tedavisi ("tedavi" / *therapy*) küresel köyün güç hengâmesinde ve terörler trafiğinde mümkün müdür?

Gücün ve güç kombinasyonlarının kurguladığı çatıştırmacı noktaları bir tarafa bırakıp, birlikte danış olmaya, irfana ve ümrana hizmeti öncелеmek zor olmasa gerekir. "Öteki" ile "beriki"nin salınımında tüm inanç ve akidelerin artık neredeyse tamamen kendi "kutlu", "seçilmiş" ve "kaderleştirilmiş" adalarından çıkıp, küresel köyde "diğerleri" ninkilerle birlikte ve beraber olmalarının zorunluluk olarak belirlediği bir zamanda küresel bir *te'âruf ruhunu* veya global *convivencia* ("birlikte yaşam")yı imkanlaştırmak insanlık görevi olarak belirlediği açıktır.

II. "Öteki" ile "Beriki" Arasındaki Salınımında Dinlerde Birlikte ve Beraber Yaşamının Teolojik ve Pratik İmkânı

A. Teşhis

1. Tarihsel Arka-planın Zamanın Ruhuna Taşdıkları...:

Sosyo-kültürel ve dinî karşılaşmalar genellikle şu genel safhaları takip ederler: Karşılaşma, meydan okuma (teo-politik, kültürel, vb. alanlarda ve safhalarıyla) rekabet, çatışma, uzlaşma-uyuşma. Bu da her iki taraf açısından devamlılık ve kopukluk gibi diğer başka durumları ortaya çıkarır.

İnançlardaki ben tasavvuru ve öteki algıları sadece teolojik ve kavramsal olarak kal/a/mazlar. Kabul edilen imanın temsil, tebliğ, tekmil (tekamülü), tesis (kurumsallaşması) ve talimi (eğitim ve öğrenim ile devamlılığı) genellikle bir sorumluluk olarak tarihsel aktörlerine yüklenir. Hakikat ve bu hakikat ekseninde beliren kurtuluş ideali, "öteki" hakikat ve kurtuluş söylem ve inançlarının ya mahiyet olarak yetersizliğine ve/veya değiştirilmişliğine, ya da tarihte var olamayacak kadar nahifleşmesi sebebiyle güç ve hegemonyanın hizmetin altında malzemeleştirilmesinde baskın ve belirgin olarak devreye girer / sürece katılır.

Öte yandan; din ve inancın bütünleştirici ve BYK ve haletini inşa edici fonksiyonu tarihsel süreçlerde politik, askerî, ekonomik bağül ve/veya bağımlı belirleyenler tarafından maniple edilebilmektedir. Bu süreçte "öteki", üretilen imajlarla ve tarihsel bagajlarla (*preleptic ve proleptic paragons*) anormalleştirilir. Bu süreçte üretilen imajlar ve algı formları gerçekliğin yerine konur, kültürel ve dinî alanda gerginlik alanları ve fay hatları din, iman, kültür ve medeniyet unsurları malzemeleştirilerek kümülatif bir şemsiye inşa edilir. Bu şemsiye altında da gerçekten dinin ve imanın malzemeleştirilen şekli ve tarzıyla kurtuluş vaat ettiğine inanan toplumsal gruplar ve bireyler olacaktır ve tarih boyunca da var gelmiştir.

2. Zamanın Ruhuyla Gelenlerin Teşhisi...:

Küresel köy halini alan dünyada insanlığın geleceğini tehdit eden sorunları şu genel başlıklar altında toplamak mümkündür:

(a) Sosyo-kültürel ve din eksenli (ahlaki çöküntü, inançsızlık, haksızlık, eğitim ve hukuk alanında karşılaşılan sorunlar, tarihî ve kültürel değerlerin yok edilmesi, vb.). İşte bu tür sorunların çözümünde insanlar ve toplumlar arasındaki diyalog, hoşgörü ve tolerans eksikliği, farklılıklara karşı tahammülsüzlük ve farklılıklarla barış içinde bir arada yaşama konusunu günümüzde acil olarak devreye sokulması gerektirmektedir.

Daha önce de ifade edildiği gibi, hem gücün (politik, askerî, ekonomik başta olmak üzere) kendi meşruiyetini perçinleme ve hegemonya alanlarını genişletme ideali, hem de bununla bazen direkt, bazen de dolaylı ilintili olan dinin tezahürlerinin irrasyonel, hissî ve reaksiyoner tarzlarda ortaya konulması din-kültür-medeniyet ve kimlik (kültürel, etnik, ideolojik) kodlarını sorunun en önemli parçası haline getirebilmektedir. Gücün kontrolsüz ve merhametsiz hegemonya arzusu birey, toplum, grup ve kitlelerde cehalet, ayrımcılık, fakirlik ve ötekileştirilmişlik ile birleşerek huzur ve mutluluk projesi olan dini ve varlığın renkli vitrayı olan etnik kimlikleri kaosun, tedhişin, terörün, çatışmanın ve savaşın kaynağı ve sebebi olarak malzemeleştirebilmektedir. Varoluşsal olarak ve tarihsel olarak din; hiçbir zaman şiddet, terör, kavganın kaynağı değildir; ama birey, toplum, grup veya kitleler çoğu zaman kendi hegemonya arzularını, güç arayış ve yayma isteklerini, ideolojileştirdikleri düşünce ve kabullerini, ötelenmiş ve ötekileştirilmiş olmanın intikam ve hırsını ve ifratlaşan farklılık ve ayrışma dürtüsünü dinî bir ilke üzerinden ve dinin tezahür formları üzerinden ifade ederler.

Diğer yandan, 19. yüzyıldan itibaren özellikle pozitivizmin Batı'dan dünyanın diğer coğrafyalarına hızla yayılmasına bağlı

olarak dine pür rasyonellik ve dünyevîlik kisvesi giydirilmesi dini ideolojik kodlara hapsedebilmektedir. Bu da his dünyasının, heyecanların, bilinçdışı tasavvur ve tahayyüllerin, samimiyetin ve karşılıksızlığın dinin dışındaki seküler-ama-kutsal formlara dönüştürülen ideolojik aygıtlara ve spiritüel akımlara bırakılması anlamına gelecektir. Böyle bir din ve kültür havzasında da BYK ve haletini inşa edebilmek ve sürdürülebilmek neredeyse imkansızdır.

Öte yandan; “seçilmişlik” yanılığının etkisi ile, tıpkı *Kristoloji* (“Mesih Teorisi/ Bilimi”)’nin “ötekileştirme” süreçlerinde kullanıldığı gibi, pozitivist ve ilerlemeci tarih tasavvurunun “merkez” ülkelerin, kültürünün ve medeniyetinin tarihsel düzlemin nihâi noktası ve gelişme ve ilerlemenin “sonu” olarak görülmesinin ve bu kabulün “yumuşak güç” (*soft-power*) ve gerektiğinde “sert güç” kullanılarak “öteki” üzerine dayatılması günümüzdeki sorunların en önemlilerinden biri olarak karşımızda durmaktadır. Bu durum tez ile ifade edilecek olursa, şunu iddia etmek mümkündür: İdeolojik hegemonyaya sahip olan, varlık-bilgi-akide-pratikler manzumesini de tayin eder. Daima “veren, şekil veren, değiştiren, medenîleştiren ve—zamanın meşruiyet jargonu ile ifade edilecek olursa—demokratikleştiren”; yani her dem bir üst perdeden hükmeden “merkez”in kibirli, elitist “seçkinciliği”dir.

(b) Sosyo-ekonomik ağırlıklı (açlık, fakirlik, işsizlik, fırsat eşitsizliği, yetersiz sağlık koşulları, vb.): Açlık, fakirlik, yoksulluk, fırsat eşitsizliği vb. sosyo-ekonomik problemler beraberinde kaosu, terörü, tedhişi ve savaşı getirebilmektedir. Birkaç asırdır “çevre”leştirilenlerin fakr-u zarureti, ekonomik zayıflığı, vs. “merkez”leştirilenlerin zenginliği, sömürüsü, tahakkümü ve hegemonyası ile doğru orantılı ise, böyle bir durumda BYK ve haletini inşa etmek oldukça zordur. Dünyanın kaynaklarının neredeyse tamamının %20’lik bir “merkez” tarafından tüketilmesi, kontrol edilmesi, temellük edilmesi ve “metafizikleştirilmesi”; buna karşılık da “çevre”nin kontrollü/bilinçsiz, irrasyonel ve reaksiyoner reflekslerini din, iman, kültür, medeniyet, ve kimlik (etnik, mezhebî vb.) üzerinden dillendirme durumu dini, dinî olanı ve etnik kökenleri

“günah keçisi” haline dönüştürebilmektedir.

Aynı şekilde Endüstri Devrimi Sonrası eko-politikte öne çıkan *oligopol* durumu arzın talebi sürgit tayin etmesi ve bunun tüm medyatik aygıtlarla desteklenmesi tüketim hazzını, hırsını ve harrimsizliğini ileri noktalara taşımaktadır. Bu da toplumsal kanaati tüketmekte ve paylaşımı çoğu kez anlamsızlaştırabilmektedir.

(c) Sosyo-politik çerçevesi (zulüm, baskıcı yönetimler, sivilleşememe, siyasallaşamama, vs.): Bireysel ve toplumsal taleplerin mecrası olan siyasetin imkanının olmaması durumudur. Gerek kendi inşa ettikleri “meşruiyet” hâlesine dayanarak, gerekse yerel ve uluslararası gücün materyal dayanağına yaslanarak varlıklarını sürdüren özellikle “çevre” ülkelerindeki yönetimler baskıcı bir yönetim tarzını uygulayabilmektedirler. Bu da tüm sivilleşme, siyasallaşma, sivil inisiyatif alabilme gibi sivil cesareti ve hakkı tüketir. Sivilliliğin ve toplumsal siyasetin olmadığı yerde otoriter ve çoğu zaman da totaliter bir yapı ve durum vardır.

(d) Sosyo-ekolojik ve evren boyutlu (ekolojik tahribat, çevre sorunları, doğal afetler, vd.): Birey ve toplumları bir arada tutan “altın daire” (insan-dünya/çevre-evren-Yaradan)nin materyalizm, pozitivizm ve tüketim hazzı (*consumerism*)nın elbirliği ile büyük oranda tahrip edilmesi beraberinde hayatın ve anlamının da tüketilmesini getirmiştir. Bu da birey ve toplumların başkalarıyla bir arada yaşamasından daha önce kendi dünyalarındaki hayatı ve birlikteliği tahrip etmektedir. Diğer bir ifade ile; BYK ve haleti bir etik duruşu ve ahlâki insicamı önceler. Ekolojik sistemin korunmasına ve emanet olarak sahip çıkılmasına saygısı olmayan bir insanın gerek kendi “beriki”leri ile, gerekse “öteki”lerle beraber yaşamaya idealine sahip çıkması beklenemez.

B. Tedavi Potansiyelleri

İlke ve içerik olarak din, evrensel huzur zincirinin mihenk taşıdır. Dini, modern süreçlerde kendi üzerine zorla giydirilmeye çalışılan “pür bilimsel”lik elbisesini üzerinde deneyip durmaktan çıkarıp, rasyonel ve irrasyonel yönleriyle, duygu ve terennümlerin ifade

edildiği haliyle, vicdan ve şuur ilişkileriyle, duyu ve tecrübe boyutlarıyla yaşanabilir bir hale getirmek esastır.

Öte yandan; bilgi ve teknolojik vasıtalarla ve modern zamanların yarı ritüelleşen oyun, eğlence ve turlarla dürülen zaman ve mekanda artık dünya bir küresel köydür. Böyle bir köyde BYK ve haleti kurmak, korumak ve süreklileştirmek insanlık medeniyeti için ve küresel köyün selameti açısından şart görünüyor.

Tedavi potansiyelleri açısından hem teolojik olarak, hem tarihsel olarak, hem de varoluşsal olarak bu imkanları yakalayabilmek mümkündür. Hemen tüm dinlerde esas olan bir “altın kural” vardır: “Kendin için istediğini başkası için de isteyeceksin ve istemediğini de istemeyeceksin.” Bunun farklı türevlerini şu ifadelerde de bulmak mümkündür: “Tanrı’nı sev (iyorsan), komşunu da sev.”

Bunun gibi pratik ve fonksiyonel ilkeler BYK ve haletinin teolojik imkanını ortaya koyar.

Tarihsel olarak; tarih çatışma ve savaşıardan daha çok barış ve birlikte yaşama örnekleriyle doludur. Meselâ; İslam ve Doğu Roma arasındaki medeniyetlerin geçişkenliği ve iççeliği; hatta bundan da öte, toplumların politik ve askerî dönüşümden çok daha önce birbirlerini “berikileştirdikleri” tarihsel bir gerçektir. Bu gerçekliğin tarihsel tezahürlerini sosyal, bilimsel ve kültürel olarak İslam’ın Batı’ya etkisinde ve dolayısıyla Reform ve Rönesans’ın tarihsel arka planında bulmak mümkündür. “Türkler geliyor” korkusu ile Müslüman hayat ve bilim hayranlığı arasında salınan Hıristiyan Batı’nın daha sonra ortaya koyduğu güç düelloları (Kolonyalizm, Oryantalizm, vb.) ile devam eder. 20. yüzyılın özellikle son çeyreğinde oluşan kısmî empati ile yakınlaşan medeniyet havzaları, 21. asrın başından itibaren yeni bir sürece girer: Çatışmalardan, meydan okumalardan ve entegrasyonlardan sonra beraber yaşama haletine evriliş macerası.

İşte bu bağlam da varoluşsal olarak BYK ve haletini ortaya koyar. Küreselleşen “köy”de artık sadece zaman, mekan ve uzam

dürülmedi; aynı zamanda bilinç, hafıza-hatıra, ihtiyaçlar-duygular-değerler-istekler de dürüldü. Bu dürülüş bize BYK'nün zorunluluğunu ima eder.

C. Tedavi:

ABS sistemi olmadan mutluluk, huzur ve güven gerçekleşemez. ABS; adalet, barış ve sevgi. Bu da yukarıda ifade edilen sosyo-kültürel ve dinî, sosyo-ekonomik, sosyo-politik ve sosyo-ekolojik ve evren eksenli sorunların çekirdeğine ABS'yi koymakla mümkündür. Ve bu dörtlü yapı birbirine sıkı sıkıya bağlıdır ve döngüselidir. Diğer bir ifade ile, sosyal refahın gerçekleştiği yerde sosyo-kültürel ve dinî huzur ve neşe var olur; böyle bir huzur ve neşe ortamında çevre ve evren daha kıymetli ve emanet şuuruyla korunan bir değer olacaktır. Bu şuurun olduğu yerde de sosyo-politik adalet, sivilleşme, demokrasi ve hürriyetler temel ilkeler ve değerler olarak varlıklarını ortaya koyabileceklerdir.

Bunlara bağlı olarak şu tezi dillendirmek yerinde olacaktır: BYK ve haleti için sosyo-kültürel ve dinî, sosyo-ekonomik, sosyo-politik ve sosyo-ekolojik ve evren çarkının varlığına ihtiyaç vardır. Bu çarkın işleyişi döngüsellik ve süreklilik esasına bağlıdır. Birlikte yaşama için hem yerel çaptaki değerlerin, hem de ortak evrensel değerlerin keşfi, inşası, korunması ve sürdürülmesi esastır.

BYK ve haletinin kurulması, kuşanılması ve korunması için genel olarak ontolojik tasavvurlardan, epistemolojik ve bilimsel imkanlardan, etik ve ahlakın evrenselliğinden, estetik ve sanatın güzeli ve hayırlı olanı arama idealinden, tarihsel ve tecrübî hâsıladan, sosyo-ekonomik ve sosyo-politik yapının pratik ve pragmatik çerçevesinden, insanın Yaradan adına sorumlu olduğu dünya-evren piramidinin bütünlüğünden yararlanmak yerinde olacaktır.

Modern süreçler ve durum ile Post/modern süreçler ve durumdan önce de beraber ve birlikte yaşama haleti ve kültürü tarihsel olarak mevcuttu. Bundan dolayı da bu yaşanan; ama adı konulmamış duruma ve hale "adlandırılmamış tarihsel pratik" denilebilir. Post/modern zamanlarda yaşadığımız ve savaşlarla ve ka-

oslarla yorgun dünya insanlığının içinde bulunduğu bu çatış/tır/macı ve dışlayıcı durum bir zorunluluk ve yükümlülük olarak beraber yaşamayı önümüze koymaktadır.

Teorik ve pratik açılardan BYK ve haletinin mahiyetini de şu açılardan temellendirmek mümkündür:

1. Ontolojik Pota: Varlığı varoluşun bir garantisi olarak telakki eden, tüm varlıkları büyük kozmik düzenin ve tarih-ötesi “sorumluluk” ilkesinin sonucu olarak bireyin kendi mevcudiyeti için ontolojik şart olarak kabul eden bir anlayış esastır. Hiyerarşik bir ontolojik kurgu değil, yatay / ufkî bir ontolojik realite, “seçilmiş” ve dolayısıyla da “kurtulmuş” bir “ben” tasavvuru değil, eşit ve ahlakî tefekkür ve fiilleriyle kurtuluşu arayan bir “biz-için/de-ben” ve “ben-için/de-biz” anlayışı temel olması beklenir. İlişkiler bu potada bağlantısız ve ilgisizlik üzerine değil, bağıllık, anlamlılık ve bağıllık esası üzerine oturur.

Ontolojik potanın temel aksını da bir Kur’ânî terminoloji olan *te’âruf* oluşturur. Öyle görünüyor ki; *te’âruf*, danış oluşu ve irfanlaşmayı, beraber imar, inşa, ümrân ve merhameti anlam katmanlarıyla kuşatır. Bu da beraberinde anlamayı; anlama değer vermeyi ve değerli kılmayı; değer verme karşılıklı olarak ezeli manâlar ve varoluşsal anlamları keşfetmeyi sağlama kapı aralar. Bu süreç de hoşgörünün ve anlayışın hem bireysel ve toplumsal, hem küresel ve evrensel çapta yaygınlaşmasına imkan sağlayacaktır. Bu da sonuç itibarıyla bireysel, ailevî, toplumsal, millî ve insanlık huzurunun, güveninin ve dengesinin ontolojik düzlemde yaygınlaşmasını ve genel halet olmasını temin edebilecektir.

2. Epistemolojik Platform: BYK ve haletinin ilgili ontolojik potaya bağlı olarak bilgi kodları varlığın “bilinebilirliğini” sadece materyal unsurlara ve pozitivist perspektife indirgemez. Materyal araçları ve fizikî bilmeyi ihmal ve inkâr etmeden onlardan daha da kuşatıcı ve bütüncül bir irfânı da öne çıkarır. Bilmeyi varlığın esaslı tezahürü olarak kabul eden bu irfânın “ne”yi bilebilirimi, varlıkları bizimle açık ve kapalı ilintili olsun, olmasın tüm varlığı

içerir. Nasıl “bilebilirim”i de tüm varlığı kozmik halka olarak tasavvur edip, tüm insanlığı yaratılıştaki kardeş-kılıcı (*te'âruf*) bir birlik / *tevhid* paradigması ile okuyabilmeyi öngörür.

Öte yandan bilgi; özgürlük ve özgüven demektir. Bilen birey kendine güvenen ve buna bağlı olarak diğerine özgürlük alanı bırakmasını bilen kişidir. İslam'ın sıklıkla üzerinde durduğu ve BYK ve haletinin yerleşmesinde ve yeşermesinde önemli bir rolü olan bir kavram da bununla ilgilidir. Bu da *îmân* terimidir. *Îmân*; güvenen ve güvenilen demektir. Bu da hürriyeti (kendisi ve diğerleri için) zorunlu kılar. Güven ve özgüven yoksa; korku ön plana çıkar ki; bu küfrün (*küfr*: “örtme”), hakları, hakikatleri, hukuku, hürlüğü “örtmesi” ile sonuçlanacaktır.

3. Etik / Ahlâk Perspektifi: Birey, aile, toplum, millet ve tüm insanlığı halka halka paylaşımcı ve karşılıklı bir ilişkinin kaçınılmaz zincir bağlılığını esas alan etik perspektifi, silsileler şeklindeki yataklık ilişkilerini pragmatik ve menfaat yerine prensip ve yardımlaşmayı, görüngü ve sonuç yerine esas ve usulü, kişi ve olaylar yerine vasıf ve pratikleri esas alır. Post/modern küresel köydeki insanlar ve diğer canlılar bu perspektifte bir bütün teşkil ederler ve her birinin mevcudiyeti ve geleceği diğerine sınımsız bağlıdır. Buna bağlı olarak şunu iddia etmek yerinde olacaktır: Küresel köydeki her varlık etik olarak yek diğerine bağlıdır ve şartlıdır. Meselâ bir gruba karşı yapılan etik dışı muamele bütünlük ilkesi gereği diğer tüm insanlara da az veya çok yansır. Etnik dışlama beraberinde başka etnik dışlamaları ve hatta kelebek etkisi ile büyük öteleme ve ötekileştirme stratejilerini zaman içinde hazırlar. Dolayısıyla BYK ve haletinde etik perspektifi, deontolojik bir ahlâk tasavvuru öngörür. Bu bağlamda küresel köyün ahlak tasavvurunun doğasına küresel deontoloji denilebilir; yani küresel ölçekteki vazife ve durum ahlâkı. İnsan eylemlerini ve pratiklerini doğru ve yanlış olarak temel ilkelere dayandırmak esastır bu perspektifte.

Bu bağlamda şu dillendirilebilir: BYK ve haletinin inşasında ve sürdürülmesinde Sûfî düşüncenin tarihsel tecrübesi ve pratiği yeniden devreye sokulabilir. Temel prensiplerini dayandırdığı ilke

olan “Yaradan’a itaat, yaratılana şefkat” prensibini, tarihsel süreç içindeki tortulaşan duyguları yumuşatması, varlığı ve oluşu, insanı ve tarihi yeniden okuması açısından Tasavvufun rolü oldukça önemlidir. BYK ve haletinin oluşmasında önemli tasavvuf ilkelelerinden olan yatay varlık ilişkisi, paylaşımcılık, katılımcılık, berikleştiricilik gibi düsturlar kaos ve nefretin, şiddet ve çatışmanın kaynaklarından olan hiyerarşik, otoriter, öteleyici ve ötekileştirici hâleti insanlık temelinde eritir veya en azından yumuşatır. İncitmemeyi ve incinmemeyi; “yaratılanı yaratandan ötürü hoş görme”yi temellendiren Sûfî ahlakı ile BYK ve haletinin önemli bir boyutu kurulabilir. Bu da tasavvuftaki rol modelleri ve tarihsel temsillerinin (İbnü’l-Arabî, Ahmet Yesevî, Mevlâna, Yunus Emre, Hacı Bektaş Velî İmam Rabbanî, vb.) tecrübelerinden istifade etmekle mümkündür.

4. Estetik Prensipler: Güzel ve hayırlı olan estetik tasavvurun temelini oluşturur. Estetik sadece surî olanı, zahirî olanı esas alıp, aslî olanı, derunî olanı ötelemez. Bu prensipler aynı zamanda umudun hem bilinçdışı süreçlerini ve durumlarını, hem de bilinç süreçlerini ve tezahür tarzlarını tayin eder. Duygunun ve beğenin yargılanmasını esas alan duyusal-duygusal değerler estetik prensiplerin küresel BYK ve haletinin hem üretilmesinde, hem de kontrolünde önemli bir rol ifa eder. Estetik prensipler böyle bir durumda birlikte yaşama ilkelerine göre yeniden tanzim ve tayin edilmek durumundadır. BYK ve haletine açık ve/veya kapalı bir şekilde hâle getirebilecek durumlar bireysel ve toplumsal hak ve hürriyetlere zarar vermeden belirli ölçüler içinde kontrol altında tutulabilir.

5. Tarihsel Panorama: İnsanların ve toplumların birlikte yaşama durumunun aslında Modern süreçlerin ve özellikle Endüstri Devrimi Sonrası oluşan yeni değişim ve oluşum süreçlerinin yarattığı bir hâl değildir. Bu süreçlerde karşılaşılan hâl bunun neden, niçin ve hangi tarzlarda yeniden “hatırlanması” meselesidir; çünkü özellikle Modern paradigmanın koşutladığı ve onun tarafından koşutlanan ulus devlet projesi merkezîyetçi, homojenleştirici, par-

çalayıcı ve sekülerleştirici bir yolu yordam olarak tuttuğundan farklı olanın, değişiklik arz edenin, çeşniliğin, kategorilere sığmazlığın bu projede neredeyse yeri yoktur. Bu da zıt/lık/ların, farklılık/ların, tarihsel mecrada süreç dışı kalanların / tutulanların Post/modern süreçlerde küresel köye evirilen dünyamızda görünebilir, fark edilebilir ve göz/lenebilir bir şekilde varlık panoramasına girişlerine ve tarihteki sürgünlükten eve dönüşlerine tarih şahitlik ediyor. Kadim tarihsel tecrübenin aslında yeniden hatırlanışını, yeni baştan *helezonik* çarkın kıvrılış sürecine tekabül eder. Diğer bir ifade ile, tarihsel panorama çöl değil, göl durumu arz eder. Bu durum da tarihten sürgüne gönderilenlerin bir şekilde tekrar tarihe dönecekleri hakikatidir. Ve bütün bunlardan hareketle şu husus tarihsel bir veri olarak kabul edilebilir: İnsan ve toplumların hayatında barış ve savaşızsızlık çok, çatışma ve savaş istisnaîdir. Bunun en büyük örneklerini Osmanlı *mixvarvaroî*'sinde, Endülüs *convivencia*'sında, vb. görmek mümkündür. Bu "birlikte yaşama" tecrübesi yeni medeniyet ve kültür uyanışlarına ve yeniden tarihe dönüşlere kaynaklık etmiştir.

6. Sosyo-Ekonomik ve Sosyo-Politik Pusula: XX. yüzyılın son çeyreğinden itibaren ulus-devletlerin hem ideolojik-kavramsal, hem sosyo-kültürel, hem de siyasi sınırlarının flulaşmaya başlaması, geçmişin (oksimoron olsa da "Modern" in) iyi korunan, tabulu, kutlu kabul edilen hudutların ve harimlerin kayganlaşmasına, sosyo-ekonomik ve sosyo-politik pusulunun ibrelerinin de bir hayli etkilenmesine yol açmıştır. Güç ve hegemonya savaşında "merkez" in çift kutuplu bir dünyadan önce tek kutuplu dünyaya (1991), sonra da çok kutuplu dünyaya geçme denemeleri ve sancıları (2001 sonrası) XXI. yüzyıl boyunca da devam edeceğe benziyor. Ekopolitiğin yeniden dizaynı çabaları, Batı ekseninde şekillenmiş olan Modern Dünya Sistemi'nin yeni, yepyeni kombinasyonlara evrileceğinin ipuçlarını veriyor. Toplumların ve milletlerin sosyo-ekonomik ve sosyo-politik pusulalarının bu süreçlerde BYK ve haletine göre yeniden keşfi ve inşası bir gereklilik olarak insanların önünde durmaktadır. Bu pusulada "sosyal" olan BYK'nün en önemli belirleyenlerinden olmak durumundadır. Sivil inisiyatifin,

sivil teşebbüsün ve sivil birlikteliklerin BYK ve haleti içinde yeri XXI. yüzyıl dünyasında esastır. Metafizik ilkelerin yanında sosyo-ekonomik ve sosyo-politik kapitallere göre bir yere kadar şekillenen bu pusulada insanlar “tarihsiz halklar” olmaktan çıkıp, tarihi yapan ve ona şekil veren aktif, yaratıcı ve inşacı aktörler haline geçebileceklerdir. BYK ve haleti ile de farklılıklar fark yaratmanın vesilesi ve imkânı olarak belirecek, küresel köyün imar, inşa ve ümrânı bu pusula ile daha çok realize edilebilecektir.

7. İnsan-Dünya-Evren-Tanrı Piramidi: BYK ve haleti ile bireylerin ve toplumların hâiz olduğu yaratıcı ve yapıcı değerler küresel köyde bir kolektif havuzun imkanına kapı aralar. Bu havuz Değerler Havuzu’dur. Bu havuz ile insan ve toplumların meydana getirdikleri hâsıllar bir bütün oluşturur ve kümülatif olan bu yapı da fert ve cemiyetin bilinçdışı, bilinç ve tezâhür safhalarının oluşmasında etkilidir. Piramidin insanî basamağı dünyadan, dünyanın imar ve ümrânından, çevrenin muhafaza ve devamından, hayvanların iyi korunması ve bakımından sorumlu olan basamağıdır. Dünya; evrenin bir cüzü olarak bütüne bağlıdır ve bütün ile kaderi ilintilidir. İnsan basamağında Yaradan’ın “halifelik” görevi “sorumluluk” eksenlidir ve dünyadan (çevre, diğer canlılar, tüm ekosistem) ve evrenden varlık piramidinin varlık sebebi olan Yaradan adına ve namına yükümlüdür. İşte BYK ve haleti ile bu piramidin özellikle son iki asırdır tahrip edilmiş olan dengesi ve şirazesi yeniden ve yerli yerine oturtulacaktır.

Bu piramit; geleneksel toplumlarda bir şekilde ayakta ve dengede iken Modern süreçlerde varlık sebebi olan Tanrı “öldürüldüğü” için insan-dünya-evren piramidi olabildiğince hırpalanmış ve örselenmiş durumdadır. Çevre sorunlarının önlenemeyen artışı, çevre felaketlerinin normalleşmesi, eko-sistemin ve ekolojik dengenin altüst olması vb. durumlar büyük oranda bahsedilen piramidin dejenerasyonundan—ve dolayısıyla “sorumluluk” / halifelik duygusunun kaybından—kaynaklanan problemlerdir. BYK ve haleti ile insanlar, çevrenin, dünyanın ve evrenin bütünlüğünü tasavvur etmeye vakitleri, sorumluluğun döngüsel olduğunu an-

lamaya vicdanları, kaos ve tahribatın domino etkisiyle artacağını algılamaya ızanları vücuda gelecektir.

III. Küresel Huzur Zincirinin İnşasına Doğru

Teknolojik ilerlemeler ve beşerî ilişkilerdeki yakınlaşmalar sebebiyle iç içe geçen insanlar-canlılar-dünya-evren düzeneği silsile bağımlılık ve zincir hayatı örer. Küresel huzur silsilesi ile barış ve hoşgörü temel sosyal ilişki tarzı olacağından silsilenin diğer sorunlu halkaları--çevre kirliliği, küresel ısınma, afetler, açlık, yoksulluk, işsizlik, terör, uyuşturucu bağımlılığı, vb.--da bir şekilde sıhate kavuşacaktır. BYK ve haletinin korunması, sürekliliği ve sürdürülebilirliği bu silsilenin varlığına ve korunmasına bağlıdır.

Prensip olarak bütün dinler, insanlığın kurtuluş ve mutluluğunu hedefler ve mensuplarına bu idealleri telkin eder. Öyle ki; özellikle evrensel dinlerin temel mesajlarında barış, esenlik ve insana, varlığa, canlıya ve evrene saygı temel prensip olarak kendini gösterir. Bununla beraber tarihsel süreçlerde din:

(a) Farklı algı ve anlam kombinasyonlarına (geleneksel [Ferisî tavrı], aklî [Herodyan tavrı], tepkisel [Zeolatyen tavrı], sezgisel [Essenî tavrı], karizmatik [Mesihî tavrı], seçkinci [Saduqî tavrı]) maruz kalması;

(b) Politik, askerî ve ekonomik alanın güç-iktidar-hakimiyet-hegemonya arayış, açılım ve sürdürme talepleri ile farklı bir forma ve tezahür kalıplarına evrilir. Bu da vasıfsal ve insan-dışı olan "öteki"ni ontolojik ve metafizik "öteki"ne dönüştürür. Bu "öteki" ile sorunlu, çatışma esaslı bir ilişki biçimi ve formu geliştirir. Bundan dolayı küresel huzur zincirinin tesisi için, çatışma kültürünü üreten hafıza ve hatıralar, seçilmiş travmalar bir daha yaşanmaması ve bireysel ve kolektif bilinçteki fonksiyonunu en aza indirmek için alınması gereken tüm sosyo-psikolojik, ekonomik ve kültürel tedbirlerin devreye sokulması gerekir. İletişim, diyalog, hoşgörü, anlama ile bu negatif tonlu hafıza ve hatıralar, travmalar bir şekilde daha rasyonel formlara kavuşabilecektir.

BYK ve haletini emreden, destekleyen ve formüle eden husus-

lar dinlerden ve inanç sistemlerinden bir şekilde devşirilebilir. İnsanlığa Yaradan'ın son ve bütüncül hitabı olan Kur'ân'da, insanların birbirlerini tanıyıp anlamaları için Allah'ın onları farklı toplumlara ayırdığı ve buna bağlı olarak da değişik sosyal birlikteliklerin oluştuğu ifade edilmektedir. Kùltürler, ırklar ve dinler arasındaki hoşgörü ve diyalogun tesisi, insanlar arasındaki şiddet ve çatışma ortamının önlenmesi de farklılıkların ve değişikliklerin bir tehdit, güvensizlik ve çözümsüzlük sebebi olarak görülmeyp; aksine bir rahmet, hürriyet ve imkan olarak kabul edilmesi gerekir. Nitekim İslam, kendi içindeki farklı yorumları bir rahmet vesilesi ve zenginlik olarak kabul eder. Her ne kadar Müslüman toplumlarda da bazen vuku bulmuş olsa da, İslam dışı toplumlardaki tarihî tecrübeler baktığımızda, meselâ Batıda, mezhepler âdetâ farklı dinler gibi ayrılmıştır ve bu yüzden de mezhepler arası ciddi çatışmaların yaşandığı bilinmektedir.

Ayrıca; küresel huzur zincirinin inşası için gerekli olan BYK ve haleti için şu an itibarıyla diğer idarî sistemler arasında en makul olarak görülen ve en uygulanabilir olarak kabul edilen demokrasidir. Bu da hoşgörü, diyalog, kültürel farklılıklara saygı ve birlikte yaşama kültürü açısından esastır.

Teolojik açıdan ve pratik itibarıyla mümkün olan; hatta bir zorunluluk olan BYK ve haleti, günümüzün küresel köyünün karşı durulamaz bir gerçekliğidir aynı zamanda. Pratik olarak diğerlerini yok saymak mümkün olmadığına göre, insanların BYK'nün geliştirmek durumunda oldukları açıktır. Bunun için BYK ve haletinin inşasında en başta Müslüman bir bireyin geride kalması ve durması aslında zamanın ruhunu okuyamamak demektir.

Sonuç Yerine

Gücün malzemeleştirmedeği ve insan-grup-topluluk manipülasyonuna maruz kalmadığı zamanlarda ve müddetçe hemen hemen tüm dinlerin doğal havzası ve tarihsel tecrübesi BYK ve haletinin inşasına, üretilmesine ve sürdürülmesine katkı sağlar. Bunu değişik tarihi tecrübelerde yakalamak mümkündür. Nitekim İslam

dininin özellikle Anadolu ve Balkanlardaki tezahürleri bu noktada oldukça önemlidir. Dinî ve kültürel olarak Müslümanlığın tayin ettiği bu topraklarda tarih boyunca gelişen dindarlık anlayışı ve hoşgörü kültürü BYK ve haleti açısından “yazılmamış-yaşanan” duruma karşılık gelir. Bu açıdan BYK ve haletinin temellendirilmesinde bu coğrafya ve topografya önemli bir tarihsel ve tecrübî proto-model olarak görülebilir. Vahiy eksenli dinlerin peygamberlerinin prototiplik ve örneklik yaptığı bu tecrübe İslam’ın klasik dönemlerinde, Abbasîlerde, Osmanlılarda birbirine yakın; ama kendine has formlarda tezahür etmiştir. Geçmişin mirasından gelen bu ve benzeri tarihî tecrübeler bugün birlikte yaşamının zorlaştırıldığı bir zaman diliminde gerçekten de önemli bir hatırlatıcı olarak önümüzde durmaktadır.

İnsanı, toplumu, sosyo-ekonomik ve politik yapıyı ve kültürü kuşatan dünya ekseninde değerler düzeni inşa etmek üzere ve “yeni bir süper-hâlet durumu” devreye sokmak üzere kodlanan Küreselleşme ile sosyo-kültürel yoğunluğun artmış ve dürülen bilinçlilik ile “dünya sıkışmış”; yani kısaca “küresel köy” halini almıştır. Bu süreçte, insanları kuşatan bireysel ve toplumsal sorun hevenkleri; ekonomik (fakirlik, yoksulluk, yoksunluk), sosyal (kaos, sosyal adaletsizlik, , idarî (rüşvet, kayırma, iltimas) , dinî (inançsızlık, inanç istismarı), eğitimsel (dengesiz eğitim uygulamaları, eğitimsizlik), vb. durumlar hayatı zorlaştırmakta ve anlamsızlaştırmaktadır. Sorunların ve bu sorunlara bağlı zorluğun ve anlamsızlığın üstesinden gelebilmek için toplumlararası/uluslar arası kalıcı çözüm yolları aranması gerekir. Bu bağlamda sosyo-politik ve ekonomik adımların atılması, dinî, kültürel ve tarihî mirasın korunması ve canlı tutulması hayati önem arz eder.

İnanç ve ibadet esasları yanında adalet ilkesinin vurgulanması, zulüm ve haksızlığa karşı çıkılması, insanın can, mal, namus ve akıl hürriyetinin kutsal kabul edilmesi gibi hususlar, bilinen bütün inanç sistemlerinin özellikle de evrensel dinlerin temel öğretileri arasında yer alır. Tüm dinler bir şekilde insana kurtuluş ve hakikat sunar. Bu hakikat ile de insanın huzur ve mutluluğunu hedefler.

Dinler, insanın mutluluğunun vazgeçilmez değerleri olarak gördükleri adalet, doğruluk, dürüstlük, güven, itimat, yardımlaşma, kötülükten uzak durma, danış olma ve sevgi gibi nitelikleri insan hayatında egemen kılmayı hedefler. Bu amaçları taşıyan farklı inanç sistemlerine inanan insanlar, insanlığın huzurunu ve geleceğini tehdit eden her türlü olumsuzluklar karşısında güç birliği etmek zorundadır. İşte bu çerçevede BYK ve haletinin teolojik ve aynı zamanda yukarıda sayılan hususlarda olduğu gibi, pratik imkanın olduğunu ortaya koyar.

İnanç, ifade, temsil, tebliğ ve talim hürriyeti döngüseldir ve bulaşıcıdır. Bu özgürlüğün korunması diğerlerinin hayat ve inanç alanlarına saygı göstermekten geçer. Bu da aynı şekilde beraber ve birlikte yaşamının temel ilkelerindedir. Bu bir tür *te'âruf* (“danış olma, irfanlaşma, karşılıklı anlayış”) sözleşmesi olup, küresel süreçte gerekli olan *global convivencia* / “birlikte yaşam” ilkesinin temelidir. Bu temel “öteki” ile “beriki” salınımlarında dinlerdeki birlikte yaşamının fırsat ve imkanlarına kaynaklık eder.

Theological and Practical Possibility
of Living Together in Religions Within the Context
of Oscillation Between “the Other” and “the Nearer”

Citation/©: Yavuz, Şevket, (2009). Theological and Practical Possibility of Living Together in Religions Within the Context of Oscillation Between “the Other” and “the Nearer”, *Milel ve Nihal*, 6 (2), 31-50.

Abstract: Though changing in accord with the concepts of cosmology and anthropology set out by themselves, religions are monopolist, unique, and exclusive in terms of both the truth claims that are destined to provide happiness and tranquility both in this world, and in the next realm, and of the salvage paradigms dependent upon this truth. In the individual and societal project of religions weaved according to that truth principle, and to the creed based on this principle, religions construct their “nearer”, while forming the “other”, who are regarded as outside of salvation. In order to solve the problem of inability to live together caused by an ethos created by cult-centric civilizational modes, which are both hierarchical and elitist, and especially by the homogenizing and disjoining manifestations of Modernité, this study aims at disentangling this problem with the following phases: (1) Diagnosis (historical, theological, and existential sources of the problem); (2) Potentialities of Prognosis (to be recruited from history, Zeitgeist, and mores-codes); (3) Therapy. And this therapy may cover the following types, source, or modes of therapeutical procedures: Ontological Pot, Epistemological Platform, Ethical / Moral Perspective, Aesthetical Principles, Historical Panorama, Socio-economic and Socio-politic Compass, and Human-World-Cosmos-God Pyramid. The end (the thesis of this study) that will be reached by this therapeutical procedures is this: For her/his own future and that of the world and cosmos, human being realizes and actualizes a global convivencia (“living together and unisonously”), or a general mixvarvaroi (“variegated becoming”) through the sprit of ta ‘âruf (evolving into civilization- prosperity and fraternity via “acquaintance and wisdomization”). Thenceforth, the undulation between “other” and “nearer” within religions largely based on power struggle and search may able to reach tranquility and peace (salam / “i”slam) via making human being “nearer” of the constructing subject. And thus this sets the stage for constructing a chain of global peace and tranquility, of which destiny and character is dependent upon each other.

Key Words: Culture and ethos of living together, Other, Nearer, Modernité, Post/modernité, Ta‘âruf, Convivencia, Mixvarvaroi, Wisdimization, Chain of global peace and tranquility, Diagnosis, Prognosis, Therapy.
